

Asia: VN/14777/2024

Hallituksen esitys eduskunnalle sairauspäivärahan muutoksia ja sosiaaliturvarahastojen säästöjen kanavoitinta koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Lausuttavaa sosiaaliturvarahastoihin kohdistuvien säästöjen kanavoinnista?

Näemme riskinä pienyritysten (Suomen yrityksistä 95,5%) mahdollisuuden tai halun työllistää uusia työntekijöitä, jos heidän sairaskorvaustulonsa kasvavat. Tämä ei rohkaise pienyrityksiä palkkaamaan osatyökykyisiä henkilöitä, vammaisista ihmisistä moni on osatyökykyinen ja jää jo nyt työmarkkinoiden ulkopuolelle.

Lausuttavaa sairauspäivärahan laskentakaavan muuttamisesta?

- Laskentakaavan muutos koskettaa laajaa osaa pienituloisista, joihin myös suuri osa työelämässä olevia vammaisia ihmisistä kuuluu. Tulojen vähentyminen koskettaa kaikista eniten pienituloisia, eikä niinkään suurituloisia tai vakavaraisia henkilöitä. Huomionarvoista on myös se, että pienituloisilla aloilla, joita laskentakaavan muutos koskettaa, työntekijöistä suurin osa on naisia. Laskentakaavan muutos on tasa-arvo ja yhdenvertaisuuskysymys.

- Työllisyyden tukemiseen tähtäävät kuntoutusraha ja osasairaspäivärahan aleneminen heikentää henkilön motivaatiota ja mahdollisuuksia palata työelämään. Tämä voi vaikuttaa henkilön kokonaisyvinvointiin, jolloin muiden palveluiden käyttö (mielenterveysongelmat, ahdistuneisuus, syrjäytyneisyys) lisääntyy ja tätä myöten kustannukset lisääntyvät.

Lausuttavaa taloudellisista vaikutuksista?

Kokonaisvaikutukset pitkällä aikavälillä eivät ole selvillä.

Lausuttavaa työllisyysvaikutuksista?

- Riskinä sairauksien pitkittyminen, koska sairaslomalla ei taloudellisten syiden vuoksi voi olla sairauden vaatimaa aikaa. Esityksessä mainitaan, ettei töihin liian aikaisin palaamisen vaikutuksia ole voitu arvioida, vaikka esitys arvioi kohderyhmän olevankin pieni.

- Hallituksen esityksessä mainitaan myös negatiiviset vaikutukset ihmisen työllisyyteen. Tälläkin hetkellä, jo ennen säästötoimenpiteitä ja kanavointia, vammaisten ihmisten oikeus työhön toteutuu huonosti. Tämä on todettu mm. VANEn ja Helsingin yliopiston tuottaman tutkimuksen pohjalta. (Katsui ym. 2023: <https://tuhat.helsinki.fi/ws/portalfiles/portal/283164457/loppuraportti.pdf>)
- Kuntoutusrahan pienennys voi vaikuttaa vammaisten henkilöiden ammatillisen kuntoutuksen toteutumiseen. Ammatillinen kuntoutus on usein pitkäkestoista, kuntoutusrahan turvin tapahtuvaa työllistymiseen tähtäävää toimintaa.

Lausuttavaa vaikutuksista kotitalouksiin?

- Pienituloisten tulotaso tulee pieneneään pitkittyvissä ja vakavissa sairauksissa ja vammoissa, esimerkiksi aivovamma.
- Tapauksissa, joissa vakuutusyhtiö ei myönnä vammautuneelle henkilölle korvausta, henkilön toimeentulo on sairauspäivärahan ja työttömyystukien varassa. Vakuutusyhtiökiistat voivat kestää useita vuosia, jolloin esimerkiksi aivovammautuneen henkilön tulotaso ja mahdollisuudet osallistua yhteiskuntaan vähenee. Vakuutuskiistoissa huomioitavaa on yhteiskunnan regressio-oikeus vakuutusyhtiöiltä.

Lausuttavaa vaikutuksista yrityksiin ja muihin työnantajiin?

- Riskinä on, että tartuntataudit leviävät työpaikoilla ja todellisuudessa henkilötöyvuodet per vuosi vähenevät, koska yhä useampi työntekijä on lyhyillä sairaslomilla.
- Mahdollisuus palkata osatyökykyisiä henkilöitä heikkenee.

Lausuttavaa vaikutuksista viranomaisiin?

Toimeentulotuen hakeminen lisääntyy, kustannukset ja lisätyöt hakemusten käsittelystä.

Lausuttavaa muista yhteiskunnallisista vaikutuksista?

- Kokonaiskustannukset tulevat kasvamaan, koska väestön sairastuvuus pitkittyy ja vaikenee. Vaikutukset pienituloisten taloudelliseen tilanteeseen ja ostovoimaan yhteisvaikutuksessa muiden säästö- ja sopeuttamistoimien kanssa.
- Hallituksen esityksessä kohdassa 5.1.2.2. mainittu työkykyyn ja työkyvyttömyyteen liittyvien etuusjärjestelmien rakenteellinen uudistaminen olisi hyvin valmisteltuna ja toteutettuna todennäköisesti olisi parempi vaihtoehto.
- Suomi on saanut useita kommentteja riittämättömästä sosiaaliturvasta. Viimeksi vuonna 2023 Euroopan neuvoston sosiaalisten oikeuksien komitea on linjannut Suomen sosiaaliturvan olevan liian alhaisella tasolla. Vaikka esityksessä sanotaankin, että tämä säästötoimi ei kosketa kaikista pienituloisimpia, me emme voi tietää minkälaiset yhteisvaikutukset tällä ja muilla säästötoimenpiteillä on.

Lausuttavaa voimaantulosta ja siirtymäsäännöksestä?

Toivotaan voimaantulon lykkäämistä ja etuusjärjestelmien suurempaa rakenteellista uudistamista, jossa huomioidaan vammaiset ja pienituloiset henkilöt tätä esitystä paremmin.

Muuta lausuttavaa esityksestä?

Laskelmissa on käytetty nykyisenlaista THL:n sairausluokitusta, jossa samaan kategoriaan on laitettu mm aivovammat ja myrkytystapaukset. Kategoria on suuri ja heterogeeninen ja sen uusiminen on tällä hetkellä käynnissä. Aivovamma on merkittävä potilasryhmä, joka aiheuttaa yhteiskunnalle arviolta yli 2mrd kustannukset vuosittain. Huolena onkin, että tähän ryhmään kohdistuvat vaikutukset ovat varsin erilaisia kuin esityksessä odotetaan, ryhmän heterogeisuuden vuoksi.

Puhakka Päivi
Aivovammaliitto - Toiminnanjohtaja